

Bár pillanatnyilag hazánkban a Jézus Szíve kultusz jelentősen visszaesett, mégis úgy tűnik, hogy a jövő ájtatossága.

Miért?

Először is azért, mert a mai ember a lényegét keresi, és ezt az igényét a Jézus Szíve kultuszban találhatja meg. Különösen az Oltáriszentség titkával egybekapcsolva mintegy koncentrátuma az egész kereszténységnek. A katolikus vallás lényegét nehéz lenne tömörebben összefoglalni, és ugyanakkor világosabban megfogalmazni, mint ahogyan az az igazi Jézus Szíve tiszteletben történik.

De azért is a jövő ájtatossága ez az ájtatosság, mert bár korunk embere szinte undorral fordul el az érzélgőségtől, szeretetre talán még éhesebb, mint elődei bármikor voltak. S amikor ateista kortársaink nem kis része éppen azért tagadja az Istent, mert képtelen észrevenni szeretetét, döntő jelentősége van annak, hogy mi magunk meglássuk és másokkal is megláttassuk hogy a mi Istenünknek — mivel éretünk emberré lett — szíve van, és pedig mindenkit befogadó, az összeműködést magába záró, szerető szíve. Amikor nem kevesen kimondják a szentenciát: ha volna Isten, nem tűrhethné azt a rengeteg szenvedést, amit a háború, a kegyetlenkedések, a járványok és az éhség jelent az emberiségnek — ha pedig mégis van Isten, akkor bár ne lenne, mert az ilyen Isten az ember ellensége, aki ellen harcolni kell —: döntően fontos, hogy bennünk az emberszerető Isten képe éljen. (Milyen kár, hogy az Istennek ezt a tulajdonságát, ti., hogy emberszerető, nem emlegetjük gyakrabban; Szent Pál Tituszhoz írt levele nyomán a görög liturgiában Isten nevének egyik kedvenc jelzője ez a szó!) Anélkül, hogy tagadnánk az Isten erejét és hatalmát, korlátlan felségjogait

és végtelen igazságosságát, amellyel ha kell, büntet is, inkább a hozzánk lehajló, velünk sorsközösséget vállaló Isten fogalmát kell lelkünkbe vésni, azét az Istenét, akinek — mivel emberi természetét tekintve egy közülünk — éretünk dobogó, szerető szíve van.

Nehezebb kérdés: hogyan lesz a Jézus Szíve tisztelet a ma emberének ájtatossága és főként hogyan lesz a jövő ájtatossága?

Elsősorban azáltal, hogy a János-evangéliumnak sokkal nagyobb súlya lesz lelkiéletünkben, mint eddig volt. Különösen pedig ha Jézus búcsúbeszédét és főnapi imáját, mint szerető szívének legbensőségesebb megnyilatkozását sokkal komolyabban vesszük, mint eddig. Vallási életünkben túlnőtt sok volt a farizeusi vonás: a rítusok, szabályok, előírások és törvények sokszor a szűzba kötötték bennünk a szellemet. A betű megölte a lelket. A mai lelkivezetés éppen azzal, hogy napkorú keresztényeket feltételez, nagyobb szabadságot enged a híveknek és szívesen citálja Szent Augustint: *Ama, et fac quod vis* — csak szeress és ha szereteted igazi, akkor tehetsz, amit csak akarsz, ez a szeretet úgyszólván meamondia, mi a teendő.

S főként akkor, ha az irgalmas szamaritanus példáján megindulna követjük a jézusi intelmet: „Menj és tégy hasonlóképpen.” Azaz segíts sajtát kényelmetlenséged árán is még a veled szemben ellenséges beállítottságú, más nemzetiségű, más vallású, számodra vadidegen embertársadon is. Talán *circulus vitiosus*nak, logikátlan körforrásnak tűnik, de valóság, hogy a Jézus Szíve kultuszból irgalmas emberszeretetet következik, a cselekvő felebaráti szeretet pedig elvezet a Szent Szív tiszteletéhez. Ez a jövő kereszténysége.

KATONA NÁNDOR

DOKUMENTUM

A MAGYAR KATOLIKUS PAPSÁG ÉLETKORI MEGOSZLÁSA

A magyar egyházi élet belső problémáiról azzal a jóleső érzéssel hallgatunk, mint akiknek minden jól megy, mint akiknél minden rendben van. A hozzánk érkező külföldi könyvek, folyóiratok, újságok tele vannak saját egyházi problémáik felmérésével, analizálásával, tárgyalásával és a nyilvánosság előtt való megvitatásával. Mi idehaza szerényen vagy tapintatosan hallgatunk és várjuk azt, amíg saját hibáink vagy mulasztásaink objektív tényezőkké nem lesznek és akkor majd kijelentjük: sajnos nem tehetünk semmit; ha az Isten így engedte meg, akkor mi mit csináljunk stb., stb.

A magyar katolikus egyház jövője — az isteni kegyelem támogatásán kívül — azon is fordul, hogy személyi állományában kulturális felkészültségében miképpen jelentkezik a magyar és az egyetemes egyház holnapi és holnaputáni feladataira.

Azt hiszem nem lesz hiábavaló, ha bemutatjuk a magyar katolikus egyház világi papságának jelenlegi kor szerinti összetételét. Akiknek módjuk van figyelemmel kísérni a magyar katolikus egyházmegyei körleveleket, azok mind gyakrabban találkoznak ilyen főpásztori közlésekkel: „az évek múlásával mind kevesebb plébánián lesz káplán” (Egri Főegyházmegyei Körlevél 1969. IX. sz.) A személyi hírek rovatában pedig mind több az olyan hír, amely azt közli, hogy valamelyik plébániát csak „oldallagosan” lát el a szomszéd plébános. Majd minden körlevél rendes címszáva már a „tartós szabadság”, a „felmentés”, a „halálozás” rovat. És ha ezekben a címszavakban felsoroltak számát összeadjuk — úgy tűnik, mindig felülműlják ezek a számok azoknak a számát, akiről a körlevelek júniusi száma így szól: „szentelés”.

Ezek a hírek még nem hagyták el az egyházmegyei körlevelek olvasóköret, de kikíváncsognak egy tágabb körű ismertetésbe és elemzésbe. Múlhatatlanul szükséges, hogy a magyar egyházi élet belső problémáinak felmérésebe és taglalásába az egész magyar katolikus egyház belekapcsolódjék — hiszen jövőjéről van szó.

A magyar népszámlálás most lefolyt adatgyűjtésének munkáját egészíti ki a most következő felmérés is, amely a magyar egyházmegyei lelkesi állományának kor szerinti megoszlását tartalmazza. A magyar katolikus egyház világi papságának létszámi alakulását erősen befolyásolta az egyes magyarországi szerzetesrendek működésének felfüggesztése, valamint az engedélyezett szerzetesrendek létszámának megállapítása. A szerzetesek és szerzetesnövendékek nagy részét az ordináriusok átvették az egyházmegyei keretbe és így ők rendkívüli módon megnövelték a negyven éven felüliek létszámát. A következő kimutatás nem különíti el az eredetileg világi és eredetileg szerzetes papok létszámát. Ez egy külön felmérést igényel.

A táblázathoz további megjegyzésként még azt kell hozzáfűzni, hogy abban minden egyházmegyei pap — szolgálatban lévő, beteg, nyugdíjas, külföldön tartózkodó — együtt szerepel.

Az egyetemes egyházi közigazgatás nem ismer ugyan a magyar egyházközigazgatásban nagyváradi, eperjesi, kassai, rozsnyói, szatmári részeket, hanem csak csanádi, hajdúdorogi, egri egyházmegyéket, mégis a magyar egyházi közigazgatás külön tartja számon és így én is külön vettem őket.

A magyar katolikus papság létszáma 1969. június 1-én.

Egyházmegye	é v						Összes
	—30	31—40	41—50	51—60	61—70	70—	
Esztergom	42	78	89	166	72	44	491
Győr	26	75	95	120	61	25	402
Hajdúdorog	30	38	48	48	25	9	198
Eperjes	3	8	8	6	5	1	31
Pécs	13	36	70	83	58	25	285
Székesfehérvár	26	57	77	74	14	14	262
Szombathely	20	49	45	73	55	35	277
Vác	29	95	113	132	92	35	496
Veszprém	35	63	101	211	98	23	531
Kalocsa	7	24	31	54	26	14	156
Csanád	6	23	30	28	18	14	119
Nagyvárad	5	14	12	30	13	14	88
Eger	22	84	98	165	77	40	486
Kassa	8	17	20	39	14	12	110
Rozsnyó	3	5	11	13	3	6	41
Szatmár	2	5	8	13	8	5	41
Összes	277	671	856	1255	639	316	4014
%-ban	6.9%	16.6%	21.4%	31.3%	15.9%	7.9%	100-%

A magyarországi egyházmegyeik ilyen egy időben történő felmérése ez ideig sohasem történt meg és ezért nem tudok nyújtani megfelelő összehasonlítási alapot. Amíg a tízévenként ismétlődő országos népszámlálások tekintetével voltak a magyar

nép vallási hovatartozandóságára, addig nem történt azoknak ilyen irányú felhasználása. Mégis, hogy valami összehasonlítási alapunk legyen, az egyes egyházmegyék által kiadott névtárakat vettem figyelembe. Ezeket nem ugyanazon években adták ki, de mégis alkalmasak következtetések levonására.

Az egyházmegyék után feltüntetett számok a névtár keletkezési idejét jelzik, amelyből az adatokat vettem. Az eperjesi, nagyvárad, kassai, rozsnói, szatmári és pannonhalmi egyházmegyéket el kellett hagynom, mert ezeknek a politikai események következtében megnövekedett létszámából a jelzett időben a mai magyar területre vonatkozó adatokat nem lehet kivonni.

Egyházmegye:	—30	31—40	41—50	51—60	61—70	70—	Összes
	é v						
Esztergom — 1947	46	192	81	100	69	32	520
Győr — 1943	65	97	52	70	34	25	343
Hajdúdorog — 1948	16	51	33	31	26	5	162
Pécs — 1943	57	108	50	69	43	33	360
Székesfehérvár — 1949	34	86	38	25	33	14	230
Szombathely	45	87	68	41	13	13	267
Vác — 1949	61	140	108	60	55	31	455
Veszprém — 1946	65	151	79	63	52	29	439
Kalocsa — 1927	18	34	25	29	16	9	131
Csanád — 1947	18	49	17	29	14	7	134
Eger — 1944	73	175	80	77	55	29	489
Eperjes — Nagyvárad — Kassa — Szatmár — Rozsnyó — Pannonhalma							

A két táblázat összehasonlítása világosan megmutatja azt a tényt, hogy a magyar katolikus egyház lelkési állománya rohamosan halad az előregedés felé. Az előregedő lelkési kar pedig lelki, szellemi, anyagi problémát jelent a hívek, a fiatalabb lelkészek számára, és rajtuk keresztül a magyar és egyetemes egyházi életre is.

BORÓVI JÓZSEF

PAPI HIVATÁSOK ÉS SZÜLETÉSSZABÁLYOZÁS

A papi hivatások csökkenése általános jelenség a mai egyházban. Néhány országot (Jugoszlávia, Mexikó, stb.) kivéve mindenütt fogy a papság létszáma. Ennek okait keresve sokféle elmélet látott napvilágot. Hivatkoznak a papság társadalmi helyzetének változásaira, a papi munka strukturális nehézségeire, a szekularizációra és egyebekre. Egyetlen olyan tanulmányt sem találtam, amelyben a papi hivatások csökkenését és a születésszabályozás kérdését összevetették volna. Márpedig, ahogyan a következő adatokkal bizonyítani szeretnénk, a hivatások csökkenése és a születésszabályozás vagy családtervezés gondolatának és gyakorlatának elterjedése között szoros összefüggés mutatható ki.

Figyelmünket a kalocsai egyházmegyében végzett hivatásszociológiai vizsgálatok irányították erre a kérdésre, amikor 1961-ben Grósz József érsek rendelkezésére kutatásokat végeztünk a papi hivatások csökkenésének okát keresve. Halála előtt fél évvel, 1961 májusában ünnepeltük Grósz érsek aranymiséjét, s éppen ebben az évben sem teológus-felvétel, sem papszentelés nem volt az egyházmegyében. Tulajdonképpen ez az intő jel indította el a vizsgálatokat, amelyek során világosan beigazolódott: *a sokgyermekes családok a papi hivatások legjobb fészkei, ezek a családok az áldozatos, közösségi szellem nevelői.*

A kalocsai egyházmegyében végzett vizsgálatok eredményeit igazolták a szemináriumokban folytatott kutatások is. Az alábbiakban részleteket közlünk az említett hivatásszociológiai adatokból az 1961. január 31-i helyzetnek megfelelően, majd ezeket az adatokat összevetjük három (az egeri, budapesti és győri) szeminárium adataival. Ez utóbbiak az 1968-69-es tanévből valók, az 1968 novemberi helyzetet mutatják.

A kalocsai egyházmegyében 1961 januárjában 143 pap működött a plébániákon és lelkészségeken. (Közülük egy nyugállományban volt hivatalosan. A 142 aktív

állományban lévő lelképásztoron kívül 6 aulista, 6 kanonok és 4 teológiai tanár tartozott a főegyházmegeye létszámához, adataink azonban csak 143 lelképásztorra vonatkoznak.) A 143 pap közül:

1	gyermekes családból származik	1 pap
2	gyermekes családból származik	18 pap
3	gyermekes családból származik	24 pap
4	gyermekes családból származik	19 pap
5	gyermekes családból származik	9 pap
6	gyermekes családból származik	17 pap
7	gyermekes családból származik	13 pap
8	gyermekes családból származik	10 pap
9	gyermekes családból származik	11 pap
10	gyermekes családból származik	7 pap
11	gyermekes családból származik	6 pap
12	gyermekes családból származik	1 pap
13	gyermekes családból származik	4 pap
15	gyermekes családból származik	2 pap
16	gyermekes családból származik	1 pap

A 143 családban (az egy testvérpárt is külön-külön számítva) tehát 848 gyermek volt, családonként átlagosan 5,93 gyermek.

A 3 szeminárium 143 növendéke közül:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	gyermekes családból származik										
Eger (50)	2	16	16	8	3	1	2	1	1	—	—
Budapest (47)	3	14	14	6	5	1	3	1	—	—	—
Győr (46)	5	13	9	8	—	5	6	(hét vagy több gyermek)			
összesen:	10	43	39	22	8	7	11	2	1		

A győri növendékek között 6-an hét vagy több gyermekes családból származnak, a hat közül kettőt soroljunk a 8 gyermekesek közé, s így a 143 család gyermeklétszáma: 487, családonként átlagosan 3,4 gyermek. Egy emberöltő múltán a papot adó családok átlagos gyermek-létszáma tehát majdnem a felére csökkent, de így is jóval *magasabb az országos átlagnál*; a csökkenés aránya körülbelül megegyezik az országos születési arányszám csökkenésének mértékével.

Nem nehéz kiszámítani, hogy mennyi lenne a kalocsai egyházmegye papi létszáma, ha a papot adó családok úgy gondolkoztak volna, mint a mai családok. Különösen, ha hozzávesszük, hogy a 143 családban *hányadik gyermek* volt a papi pályára lépő fiatalember.

A 143 pap közül:

1. gyermek volt 30	7. gyermek volt 11
2. gyermek volt 30	8. gyermek volt 5
3. gyermek volt 25	9. gyermek volt 4
4. gyermek volt 15	10. gyermek volt 1
5. gyermek volt 10	12. gyermek volt 1
6. gyermek volt 10	16. gyermek volt 1

A szülők foglalkozását tekintve, több mint felé földműves családból származott (72). 2 napszámos, 25 iparos, 17 munkás, 27 tisztviselő és egyéb értelmiségi szülők gyermeke. Anyagi helyzetüket tekintve (a közfelfogást véve irányadónak) 49-en szegény, 90-en, közepes, 4-en jómódú családból származnak.

A három szemináriumban tanuló növendékek közt a földműves foglalkozásúak aránya erősen csökken: ezek (tsz, stb.) 53-an vannak, a munkásszármazásúak 50-en, önálló (kisiparos, stb.) 20, értelmiségi származású 20.

A fentiek alapján az egyháznak eggyel több oka van, hogy küzdjön a születés-szabályozás negatív irányú formái ellen. Úgy gondolom, ha a különböző foglalkozási ágak körében hasonló vizsgálatokat végeznénk, minden olyan hivatás és munka körében, amely az átlagnál nagyobb áldozatosságot és kiemelkedően közösségi szellemet kíván (arányosan rosszabbul fizetett nehéz munka, ápolónői munka stb.), hasonló eredményekre jutnánk.

CSANÁD BÉLA

A KATOLICIZMUS OLASZORSZÁGBAN

Olaszország Európa legnagyobb katolikus állama. 301 226 km²-en 53 millió ember él (174 fő/km²). A lakosság 99,6%-a katolikus. Az olasz kultúra összeforrott a katolicizmussal. A római katolikus egyház döntő szerepet játszik Itália társadalmi és politikai életében. Az olasz katolikus egyház pedig ma is rányomja bélyegét a világegyház fejlődésére.

A katolikus egyház 1929-ben, a Lateráni Szerződésben és a konkordátumban nyerte vissza másfél évezreden át gyakorolt, de Itália egyesítésekor elveszett jogainak zömét. A katolikus vallás Olaszországban államvallás. A kultúra és a jogalkotás sok fontos kérdésében az egyház véleménye a döntő. Az 1948-as olasz alkotmány újra szentesítette az egyházi privilégiumokat, s azóta államférfiak, kormányok buktak bele „túl” önálló elképzeléseikbe. Ennek ellenére úgy tűnik, hogy már csökkennek a „theokrácia” bázisai. A vallási törvények erőszakos érvényrejuttatása — a vallásszabadságról szóló dekrétum s általában a II. vatikáni zsinat után — anakronisztikus. Az egyház politikai szereplése a vereség lehetőségét hordozza magában.

A római katolikus egyház Róma-centrikussága azzal jár, hogy a világegyház vezetői nagyrészt olaszok, számuk — bár lassan csökken — a világ püspökei, érsekei, bíborosai között döntő. Egyre gyakrabban születnek javaslatok az egyház decentralizálására. Már közhely a nemzeti egyházak önállóságának hangoztatása és igénye. Évről évre szaporodik a római intézmények, rádió, sajtó bírálata, és mind több lesznek különöseget a pápa és a kuriális hivatalok cselekedetei vagy Krisztus földi helytartójának autoritása és az olasz befolyás között. Az elégedetlenség és a gyakran nagyon magas szintről jövő változtatási javaslatok két tényt dokumentálnak: 1.) Itália határain kívül nagyoknak tartják az olaszok szerepét a világegyház irányításában és 2.) a jelenlegi túlzott olasz befolyást károsnak, megváltoztatandónak ítélik.

Az ellentétek ilyen kiéleződése alig néhány évtizedes. Mi történt ezalatt? Mi változott az olasz katolicizmusban vagy az olasz egyház és a világegyház viszonyában? A választ két jelenségben kereshetjük: a társadalmi-gazdasági változások általános tendenciáiban és a vallásosság alakulásában.

Olaszország iparosodása csak késve követte a nyugateurópai államokét. A II. világháború utánra óriási méreteket öltött a lemaradás. Az ország hatalmas területi iparilag fejletlenek. A munkanélküliek száma egymillió körül mozog. Hivatalos kimutatás szerint a lakosságnak körülbelül egyötöde — 2,7 millió család — nyomorban él. Sokan külföldön keresnek megélhetést. 1945 óta több mint 3 millióan vándoroltak ki. Mások vendégmunkásként próbálnak szerencsét gazdagabb országokban. A társadalmi ellentétek kulturális kérdésekben is megmutatkoznak. Az elvben kötelező 8 osztályos elemi csak a gyerekek 30 százaléka fejezi be. A felnőtt lakosság 8%-a analfabéta.

A mindennapi élet, a szokások, a társadalmi környezet változása, fejlődése a vallási életet és aktivitást is megváltoztatja. Az új keretnek természetesen új-szerű tartalom felel meg; a vallásosság kifejeződése is átalakul. „Senki sem varr ócska ruhára nyers szövetből foltot, különben az új a réginek ép részét is eltépi és még nagyobb szakadás támad” (Mk 2,21). A változó formákon túl a statisztikák — az iparosodás és az urbanizáció előrehaladásával — világszerte csökkenő vallási aktivitásról tanúskodnak. Ez fordítva is igaz: a külsőségekben lemérhető vallásosság a fejletlenebb, tradicionális társadalmakban és rétegekben a legerősebb. Olaszország ebben ellentmondásos: a lassú társadalmi-gazdasági fejlődéssel szokatlanul nagymértékű elvállaltanodás párosul. Az olasz katolicizmus két évtized alatt teljesen elvesztette a munkásosztályt, az egyház mindinkább az alkalmazottak és az értelmiségiek egyházává válik. Ez a két réteg pedig a társadalomnak csak nagyon kis részét alkotja.

A háború utáni években a katolikusok fele-kétharmada minden vasárnap misére ment. Ez az arány azóta rohamosan csökken. 1951-ben Gallarate körzetében a misehallgatásra kötelezettek 63%-a tett eleget kötelezettségeinek. 1952-ben a mantuai püspökségben a 6 évnél idősebb katolikusok 37%-a, a volterrai püspökségben csak 22%-a ment el misére. Az 50-es évek végén a bolognai — megfelelő korú — katolikusok 27%-a, a rómaiak 15%-a volt vasárnap szentmisén. Amí az egész ország adatait illeti, az állami közvéleménykutató intézet (DOXA) 1953 óta több felmérés alap-

ján megállapította, hogy a felnőtt olasz katolikusok 53%-a jár „rendszeresen” templomba. Ezzel szemben egy nagyméretű katolikus vizsgálat az 1960-as évek elején sokkal sötétebb képet mutatott: 25 000 ember megkérdezése alapján a 6 év-nél idősebb katolikusok 56%-a soha nem megy templomba, 30%-uk nagy ünnepeken („rendszeresen”), s csak 14%-uk minden vasárnap. Eszerint a valóban rendszeres templomjárók aránya két évtized alatt egynegyedére-egyötödére csökkent.

A helyzet megítélését nehezíti, hogy ez a „vallás” a kultúra egyik elemeként tovább él. A gyerekek 96%-át ma is megkereszteltetik, s 77%-uk elsődöző, majd bérállkozni is elmegy. A családok 81%-ánál van a lakásban kereszt vagy más vallási szimbólum, viszont ez már pusztán külsőség, dísz. (Jellemző groteszk epizód, hogy Gallarate körzetében, ahol 1951-ben még igen sokan mentek misére, ugyanabban az időben a lakosság 55%-a tiltakozott a nyilvánosházak bezárása ellen, s csak 17%-uk értett egyet a tervvel. 28% nem tudott dönteni.)

Hasonlóan ahhoz, ahogyan a templombajárás aránya esik, csökken a papi hivatások száma is. 1960-ban Olaszországban 43 787 világi pap, 18 468 szerzetespap, 25 096 szerzetes testvér és 138 755 apáca volt. A papok és szerzetesek aránya körülbelül megegyezik a franciaorszáigival — 10 000 katolikusra 45 pap és szerzetes — de pl. a holland hivatások számának felét sem éri el. A helyzetet nehezíti, hogy a papság több mint fele 50 évnél idősebb, 20%-uk pedig 70 év feletti. Az aktív papok számát a nyugdíjazás alig csökkenti, mert az öreg papok ellátása, nyugdíja nincs megnyugtatóan megoldva. Nem ritkán szegényházban élnek le utolsó napjaikat. Minden szenzációkeltés ellenére a laicizált papok száma sem túl nagy. Talán azért, is mert a konkordátum 5. cikkelye értelmében sem az oktatásügy területén, sem a közhivatalokban nem helyezkedhetnek el. Mégis — a hivatások alacsony számából következően — a papok száma évi 3-400 fővel csökken. Az egyensúly fenntartásához évente legalább 1200 újmisére lenne szükség, de van év, amikor feleannyit sem szentelnek. A szentelések száma 1949 és 1960 között a következőképpen alakult: 1949-ben 1 105 pópót szenteltek; 1952-ben 729-et; 1955-ben 723-at; 1956-ban 943-at; 1958-ban 833-at; 1959-ben 507-et; 1960-ban pedig 652-öt.

A vallásosság csökkenését szemléltető adatok láttán meg kell kérdeznünk, hogy miben bizakodhat az olasz egyház? Vannak-e a kibontakozásnak jelei? Látható-e valamiféle agglomeráció, ami új tömegeket ragadna magával, új energiát szabadíthatna fel? Átfogó válasz helyett mozaikokat idézünk fel: csak egyet-egyet, mert csak elszórt nyomokra bukkanunk, és csak töredékeket, mert az újító kezdeményezések nem hatották át az egész olasz katolicizmust, és kérdéses, hogy egyáltalán áthatatják-e.

Lercaro bíboros, Bologna érseke arról közismert, hogy mindent megtett az egyház és a munkások közötti szakadék áthidalására. Egyaránt ellenezte az olasz „katolikus politikát” és a vietnami háborút. Szerinte a katolikusok egységének az Oltáriszentség körül kell megvalósulnia, nem a választásokon. Az egyház föladata pedig nem a politikai semlegesség, hanem a prófétálás, még ha az politikailag kényelmetlen is. Napilapja, a *l'Avvenire d'Italia*, és társadalomtudományi intézete egy évtizeden át nevelte a jövő katolikusait. 1968. január végén VI. Pál pápa felkérte, hogy mondjon le. *Lercaro* bíboros távozott.

Isolotto plébánosa, *Don Mazzi* több mint tíz év munkájával, híveivel együtt korszerű katekizmust készített. (Azóta annak mintájára készült el a hivatalos olasz katekizmus.) Társadalomkritikája miatt püspöke elhelyezte. A hívek heteken át tüntettek miatta.

Baldassari püspök híveinek jelentős része munkás és az Olasz Kommunista Párt tagja. A püspök szembefordult az olasz püspöki karnak — és a kúriának — azzal a véleményével, hogy katolikus hívő nem szavazhat szocialistákra, kommunistákra. *Baldassari* ellen most van folyamatban az eljárás, amit azonban ő így értékel: milyen „szuper-püspök” jöhet ellenőrizni? Kinek van nagyobb hatalma — a pápán kívül — a püspök hatalmánál?

Végül egy újsághír: „Meglepetéssel végződött a római püspökség papi tanácsának választása. A tanács eddigi tagjai közül senkit sem választottak újra. Tradicionalistákat is alig választottak, inkább a munkás-plébániákon működő fiatal papokat.”

F. T.